

відповідають установленим нормативам.

Саме визначення правильного рівня фінансової безпеки призводить до прийняття більш виважених рішень, які в свою чергу, забезпечать виконання намічених критеріїв розвитку.

Узагальнюючи вищевикладене, стає зрозумілим, що в умовах воєнного стану представники підприємницького сектору мають приділяти більше уваги питанням фінансової безпеки, визначати її рівень згідно якого проводити фінансову політику стратегічного розвитку. В умовах сьогодення фінансова безпека є однією з найбільш актуальних тем досліджень, проте наукові підходи трактування її сутності як понятійної категорії суттєво різняться. В роботі запропоновано авторське бачення змістовності понятійної категорії «фінансова безпека» з позиції достатнього рівня фінансового захисту підприємства від впливу дестабілізуючих факторів, з врахуванням фінансової рівноваги та незалежності в довгостроковому та середньостроковому періоді, з базовим рівнем власних фінансових ресурсів для забезпечення захисту від непередбачувальних потенційних загроз в майбутньому.

В залежності від обраного рівня фінансової безпеки підприємству доцільно сформувати пакет фінансових критеріїв оцінювання з більш вагомих показників, які здатні сформувати інформаційну базу для прийняття управлінських фінансових рішень відповідно до зробленого вибору. Саме такий підхід сприятиме зміцненню рівня фінансової безпеки представників підприємницького сектору з огляду на сучасні реалії.

1. Власюк О. С. Актуальні проблеми фінансової безпеки України в умовах посткризової трансформації: монографія. К. : НІСД, 2014. 432 с.

2. Єрмошенко М. М., Горячева К. С. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство: наукова монографія. К. : Національна академія управління, 2010. 232 с.

3. Криштанович М. Ф., Пушак Я. Я., Флейчук М. І., Франчук В. І. Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення: монографія. Львів : Сполом, 2020. 418 с.

4. Прямуха Н. В., Цвігун І. А., Білик В. В. Інноваційні підходи до забезпечення фінансової безпеки України: мікро- та макrorівні: монографія. Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2017. 365 с.

5. Кузенко Т. Б., Мартюшева Л. С., Грачов О. В., Литовченко О. Ю. Фінансова безпека підприємства: навч. посібник. Х. : ХНЕУ, 2010. 304 с.

УДК 334

DOI: 10.31733/17-03-2023-491-494

Зоя КАЛІНІЧЕНКО

доцент кафедри
аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат економічних наук

ПРОБЛЕМИ ЗРОСТАННЯ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ В ОБСЯГАХ УКРАЇНСЬКОГО ЕКСПОРТУ НА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ РИНОК

Завдяки дії Угоди про асоціацію з ЄС за останні роки Європа для України головним є надійним партнером. Експорт продовжує нарощувати обсяги навіть під час війни.

У 2022 році після початку російського вторгнення українська економіка погіршила показники – «ВВП країни знизився на понад 30 %, експорт товарів, за даними Держмитслужби, скоротився на 35 % – до \$ 44,2 млрд» [2]. Та на сьогодні констатуємо, що обсяг експорту з України до ЄС продовжує зростати. За розрахунками по методології торгового балансу експорт товарів до Євросоюзу в 2022 році збільшився на 4,2 % за рік й досягнув \$ 28 млрд. Треба відмітити, що це більше 60 % від товарного експорту України [2].

Такий результат пояснюється підтримкою зі сторони країн Європи та тій євроінтеграційній роботі, яка, виходячи з бажання України вступити до ЄС, проводилась протягом десяти попередніх років.

Після російського вторгнення, авіасполучення України зі світом зупинилося, морські

порти стали заблокованими. Євросоюз в ці важкі для України часи підтримує напрямки експорту та транзиту товарних потоків.

Відбувається диверсифікація логістичних маршрутів, що є завданням і на майбутнє згідно плану повосенного відновлення України. Україна розширюватиме сухопутні транспортні коридори та експорт до ЄС. Виходячи з подальшої економічної інтеграції в ринки ЄС, вигоду будуть отримувати обидві сторони: Україна через входження до європейських ланцюгів доданої вартості, країни Європи – через отримання високоякісних товарів в умовах, коли російський ринок звузився.

Стало відомо про продовження «зернової ініціативи». ООН і Туреччина залишилися гарантантами виконання цієї ініціативи. За даними статистики України, в рамках «зернової ініціативи» вже відправлено з України для країн Африки, Азії та Європи 17 млн. тонн продукції сільського господарства. «За підсумками 2022 року українські аграрії експортували агропродукції на \$ 20 млрд., а це на 50 % менше, ніж у 2021 р.» [4].

Впевнено йдучи до ЄС, Україна намагається розширити європейський ринок. Триває широко галузеве освоєння ринків із часів підготовки й підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Саме дві частини важливого для України документа були підписані у березні й червні 2014 року, тобто вже вісім років назад.

З тих пір ЄС лібералізував торгівлю з Україною, а Угода набула чинності у 2017 році. В економічній сфері Угода про асоціацію, а саме Поглиблена та Всеохоплююча Зона Вільної Торгівлі, відкрила шлях до суттєвого поліпшення умов експорту з України до ЄС. Поетапно зменшувались митні бар'єри для більшості українських товарів. Крім того, за угодою можливе зниження технічних бар'єрів, що досягається гармонізацією законодавства України та покращення, що вочевидь, вітчизняних стандартів виробництва до європейського рівня.

Так, процитуємо фахівців Forbes, «за попередніми оцінками, завдяки Угоді про асоціацію об'єм експорту товарів з України до ЄС зріс із \$ 12,6 млрд у 2015 році до \$ 28 млрд у 2022-му; під час дії Угоди обсяг експорту з України до ЄС збільшувався стабільно, за винятком 2020 року, коли через обумовлені пандемією COVID-19 кризові явища показник знизився майже на 11 % – до \$ 17,9 млрд» [2].

В 2022 році в ЄС ухвалили рішення про надання Україні статусу кандидата на членство. Розпочався новий, предметний, етап євроінтеграції України. Україна більше не має тарифних обмежень з Євросоюзом. Після отримання статусу кандидата парламент ухвалив фактично все необхідне ринкове законодавство в рамках виконання Угоди про асоціацію. Тепер йдеться про повноцінну інтеграцію у внутрішній ринок ЄС. В Україні для цього вже створена та працює правова та інституційна база.

В умовах війни підтримка бізнесу з України, українських експортерів є першочерговою, особливо для підтримки та відновлення зруйнованої війною економіки. Регламент Європейського Парламенту та Ради у 2022 році запровадив тимчасові заходи з лібералізації торгівлі між Україною та Євросоюзом до 5 червня 2023 року. Ми досягли скасування на один рік усіх мит і тарифних квот на експорт з України, що навіть доцільно порівняти з «економічним безвізом».

Україна цим звісно скористається, бо:

- усі тарифи, встановлені зоною вільної торгівлі, які ще не були лібералізовані, припиняються. Це стосується промислової продукції, фруктів і овочів та переробленої сільгосппродукції, на які раніше були встановлені квоти;
- стягнення антидемпінгових мит на імпорту з України скасовується;
- загальні правила імпорту для товарів українського виробництва не застосовуються на вказаний вище термін.

Те, що Україна скористається митною лібералізацією, без перебільшення можна вважати ключовим кроком з підтримки українського бізнесу, особливо в умовах повномасштабної війни [1]. Безумовно, надання Україні, українським аграріям таких торговельних преференцій надає можливість вітчизняним виробникам та експортерам відносно швидко вийти на неосвоєні раніше ринки збуту, частково доєднатись до нових ланцюгів доданої вартості. Ланцюги доданої вартості потрібні для фінансової стійкості українських підприємств.

Проте зауважимо, що успіхи на європейському напрямку в 2022 році були б значнішими, бо через повномасштабне російське вторгнення, в цілому експорт аграрної продукції з України скоротився на \$ 4,3 млрд, або на 15,5 %. Таке суттєве скорочення обсягів експорту спричинене і блокуванням портів, і знищенням виробничої

інфраструктури внаслідок ракетних атак, і неможливістю зібрати врожай внаслідок окупації південних областей України, мінуванням полів чи знищенням врожаю та фактичним викраденням частини готової продукції чи зібраного раніше врожаю. Ворог робить свою справу.

Бізнес не тільки продовжує працювати в Україні, підтримувати країну, але й шукає варіанти виходу на глобальні ринки, зростання доданої вартості. Та всебічне сприяння на політичному рівні, конкурентне середовище для українських експортерів на ринку ЄС не є безхмарним. Україна має на сьогодні багато проблем. Найперше, це складність процедур та тривалість виходу. Оскільки навіть за відсутності квот, мит – процес регуляторних механізмів виходу на глобальні торговельні простори, пошук бізнес-партнерів за кордоном тощо потребують дуже багато зусиль. Друге – вихід на глобальні компанії, що готові співпрацювати з бізнесом з України, тобто пошук потрібних контактів. Третє – питання логістики, адже наразі порти є майже повністю заблокованими, робота «зернового коридору» дуже сповільнилась, а сухопутне перевезення є і дорожчим, і за часом тривалішим. Україна здолає і ці бар'єри.

Євроінтеграція України просувається вперед. Українським та європейським виробникам необхідно і в майбутньому буде взаємодіяти, шукати шляхи для вигідної співпраці, будувати нові ланцюги створення доданої вартості та спільно виходити на ринки третіх країн. Окремі країни ЄС занепокоєні зростанням обсягів експорту агропродукції з України й можливим продовженням дії митної лібералізації до закінчення воєнного стану. Але наявні економічні факти свідчать про неминуче скорочення як виробничого, так і експортного потенціалу аграрної галузі в 2023 році, й тому без допомоги європейських партнерів нам точно не обійтись. Слід знову процитувати, що «за результатами 2022 року, обсяг виробництва сільгосппродукції скоротився на 30 %, а посівні площі озимих під урожай у 2023-му сягають лише 70 % від показників 2022 року. Вкрай складна ситуація очікується і з посівами ярих культур. Тобто, згідно з прогнозами, за обсягами виробництва зерна у 2023 році Україна може бути відкинута як мінімум на 10 років назад, до 43–45 млн. т» [4].

Митне спрощення в умовах війни, на жаль, залишається переважно реанімаційним інструментом, і його скасування або обмеження може обернутись падінням аграрної галузі, та мати ще й побічні суспільні негаразди з усіма негативними соціально-економічними наслідками [2]. Для українських виробників дуже важливе продовження митної лібералізації,

як мінімум, до закінчення дії воєнного стану і як максимум – до приєднання України до ЄС.

В Євросоюзі є й дуже активна, системна і ефективна антиукраїнська пропаганда, ініційована росією. Але добросовісним виконанням спільних з ЄС рішень «скріплюємо довіру і ведемо діалог з ЄС про те, щоб навіть ще до членства в ЄС Україна доєдналась до єдиного європейського ринку»[2].

Ключовими зовнішніми ризиками для України є слабка економічна активність в світі. Багато економістів вже говорять про ознаки світової економічної кризи та рецесії, що зачепить і економіку України, основним торговельним партнером якої є Євросоюз. Також є чимало внутрішніх ризиків. Наприклад, ризик «проїдання» отриманого доходу через закупівлю імпортованих товарів, а не зростання внутрішніх інвестицій та виробництва.

Або ризик зміни поточної відповідальної грошово-кредитної і фінансової політики в погоні за вирішеннями економічних проблем поза наукою, ручним втручанням.

Економіка України має зростати на 5-7 % ВВП за рік. Для цього Україна набуває перед інвесторами іміджу надійного гравця світового ринку. Адже саме прямі іноземні інвестиції є одними з ключових факторів зростання економіки.

Щоб зробити Україну більш привабливою для ведення бізнесу, необхідно дотримуватися ключових вимог. Зокрема: забезпечення «rule of law», чесна та передбачувана поведінка контролюючих органів, відсутність регуляторних бар'єрів та «наїздів силовиків» на бізнес. Після війни, сподіваємось, питання корупції не стоятиме, оскільки воно було ініційоване російськими «браттями». Важливим залишається впровадження земельної реформи, яка безпосередньо впливає на поліпшення інвестиційного клімату. За розрахунками Світового банку, відкриття ринку землі в Україні збільшує її ВВП на 1-2 % [1]. Необхідне запровадження регульованого ринку землі сільськогосподарського призначення; впровадження держпрограми надання кредитних гарантій для придбання у власність земельних ділянок; забезпечення подолання рейдерства.

Першочергово розглядається довгоочікувана велика приватизація та реформа державних підприємств. Сьогодні в Україні занадто великий портфель державних активів,

за останніми даними нараховується більше трьох тисяч підприємств державного сектору. Їх діяльність – це джерело втрат для держави через неефективні механізми контролю та недостатню прозорість.

Перелічені чинники не є вичерпним переліком ініціатив до нової економічної політики України, а є лише частиною першочергових кроків, які мають найбільший позитивний ефект на стимулювання сталого економічного зростання в Україні. Стійке зростання української економіки залишається викликом. Очікуємо, що позитивні процеси триватимуть і чинники війни почнуть поступово скорочуватися, відновляться експортні можливості та стійко зростатиме створювана в Україні додана вартість.

1. Калініченко З. Д., Гузь І. І. Теоретико-методичний базис оцінювання економічного зростання на основі доданої вартості. Інформаційне суспільство: матер. Міжнар. наук. конф. (Тернопіль – Переворськ, 6-7 лютого 2023 року). Тернопіль, 2023. Вип. 74. С. 115-117.

2. Головний ринок. Як розвивається і зростає український експорт в ЄС. URL: <https://forbes.ua/company/golovniy-rinok-yak-rozvivayetsya-i-zrostaie-ukrainskiy-eksport-v-es-02032023-12061>.

3. Ященко А. Що потрібно зробити щоб забезпечити стійке економічне зростання України в перспективі. URL: https://antikor.com.ua/articles/323450vvp_shcho_potribno_zrobiti_shchob_zabezpechiti_stijke_ekonomichne_zrostantnja_ukrajini

4. Шварц Д. Україна розширюватиме сухопутні транспортні коридори та експорт до ЄС. URL: <https://www.unian.ua/economics/agro/pid-chas-viyni-ukrajinskiy-eksport-do-yes-dosyag-28-milyardiv-minekonomiki-12105840.html>.

УДК 336.7

DOI: 10.31733/17-03-2023-494-496

Роман КАРПЕНКО

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

Катерина ЗИКОВСЬКА

здобувач вищої освіти
Університету державної фіскальної служби

РИНОК БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Серед вітчизняних економістів та спеціалістів найбільше уваги ринку банківських послуг приділено в працях О. Дзюблюка, Є. Жукова, Ю. Качаєва, Ю. Коробова, О. Лаврушина, А. Мороза, М. Мируна, М. Савлука, В. Усоскіна, Е. Уткіна та ін. Об'єкт дослідження – економічні відносини, які виникають між суб'єктами господарювання процесі функціонування ринку банківських послуг в Україні.

Ринок банківських послуг – законодавчо обумовлена система взаємовідносин між його суб'єктами, які складаються в процесі купівлі –продажу банківських послуг. Суб'єкти ринку банківських послуг – це продавці банківських послуг, якими завжди є банки, і покупці, якими можуть бути будь-які особи (юридичні або фізичні), включаючи самі банки. Об'єктом ринку банківських послуг завжди є банківська послуга – продукт одного чи декількох продавців банківських послуг [1, с. 157]. Важливим елементом функціонування ринку банківських послуг є канали доведення банківських послуг до споживачів.

Незважаючи на можливість отримання додаткових конкурентних переваг, переважна кількість найменших банків (IV група за класифікацією НБУ) не використовує кредитний рейтинг як інструмент підтвердження фінансової репутації позичальника, урізноманітнення джерел та інструментів запозичення, зниження вартості їх обслуговування (лише 2/5 банків IV групи мають довгострокові кредитні рейтинги). Близько 60 % від загальної кількості кредитних рейтингів банків України визначена на рівні uaBBB. Виходячи з вище наведеної інформації можна зробити висновок про те, що на фоні існуючого становища банківської системи України Банк буде мати конкурентні переваги у випадку: надання послуг з кредитування юридичних і фізичних осіб; залучення коштів фізичних осіб переважно на